Libanon

De oprichting van de Verenigde Naties op 26 juni 1945 kwam niet zo maar uit de lucht vallen. Met het fiasco van de Volkenbond (waarvan de VS overigens geen lid waren) nog duidelijk voor ogen was reeds gedurende de Tweede Wereldoorlog bij de geallieerden — met tóén de VS als de grote gangmaker — de behoefte ontstaan aan een doeltreffende internationale organisatie ter handhaving van vrede en veiligheid. Dat diende te worden bereikt door vreedzame bijlegging van geschillen en door gemeenschappelijke maatregelen tegen bedreigingen van en inbreuken op de vrede.

Het handvest van de Verenigde Naties bepaalt dan ook dat als eerste stap in dit gezamenlijke veiligheidsproces de Veiligheidsraad een potentiële bedreiging van de vrede, inbreuk op de vrede of aanvalsdaad moet vaststellen. Vervolgens moet de Raad maatregelen aanbevelen of uitvaardigen om vrede en veiligheid te handhaven of te herstellen. Daarbij moet overigens niet alleen maar worden gedacht aan een gewapend optreden; ook diplomatieke en economische maatregelen kunnen tot het gewenste resultaat leiden.

Vanaf de oprichting van de VN blijkt echter een verschil in opvatting tussen met name de Sovjet-Unie en de overige permanente leden van de Veiligheidsraad over de feitelijke invulling van het begrip „gewapenderhand". De VN hebben dan ook nooit kunnen besluiten tot een „echte" militaire actie, met uitzondering van die in Korea, omdat toen bij de stemming in de Veiligheidsraad de Sovjet-Unie — om overigens geheel andere redenen — niet aanwezig was. Langzamerhand groeide dan ook binnen de VN een realistischer opvatting over collectieve veiligheid en het handhaven ervan. In een toespraak op 13 juni 1963 stelde secretaris-generaal Oe Thant dan ook vast dat een accentverschuiving had plaatsgevonden van het „gewapend ingrijpen tegen agressie" naar „vredesoperaties". Hij zei daarbij onder meer

. . . dat het zeer wenselijk zou zijn indien landen in hun nationale militaire planning voorzieningen zouden treffen voor passende eenheden, die op korte termijn ter beschikking zouden kunnen worden gesteld voor VN-vredestaken.

Al op 24 september 1963 deelde de toenmalige minister van buitenlandse zaken, mr. Luns, mee dat de Nederlandse regering had besloten troepeneenheden ter beschikking van de VN te houden. Dit aanbod omvatte een bijdrage van alle drie krijgsmachtdelen. Voor de Koninklijke landmacht betekende dat een pantserinfanteriebataljon (44 Painfbat), een geneeskundige compagnie en een peloton Koninklijke marechaussee. Effectuering van dit besluit leek nog ver weg.

In Libanon brak in 1975 een burgeroorlog uit. In eerste instantie begonnen als een machtsstrijd tussen de traditionele religieus-etnische leiders, tussen moslims en christenen, maar ook tussen arm en rijk. Vervolgens verder gecompliceerd door de aanwezigheid van Palestijnen, die actief partij kozen voor een links-Libanese groepering, een Arabische (voornamelijk Syrische) vredesmacht en een pro-Israëlische militie in het zuiden. Toen Israël als reactie op een Palestijnse moordpartij ook nog een deel van zuidelijk Libanon bezette was de chaos compleet.

De staat Libanon dreigde te vervallen tot complete anarchie. In de Veiligheidsraad was de Libanese vertegenwoordiger dan ook de eerste om te pleiten voor de instelling van een VN-vredesmacht. Betrekkelijk snel, zij het toch met enig politiek gehar-

rewar over het mandaat, stemde de Veiligheidsraad op 19 maart 1978 met twaalf van de vijftien leden voor resolutie 425/1978. Het besluit tot instelling van Unifil was een feit.

Toen Frankrijk en Iran reeds medio 1978 aankondigden dat zij hun bijdrage aan Unifil wilden verminderen was aanvulling dringend gewenst. Kort voor Kerstmis 1978 deed de secretaris-generaal van de VN, Waldheim, aan de Nederlandse regering het verzoek op zo kort mogelijke termijn een bataljon beschikbaar te stellen. Op 12 januari 1979 nam de Nederlandse regering de beslissing. Vice-premier Wiegel deelde het besluit mee op een persconferentie:

Het 44 Pantserinfanteriebataljon van de Koninklijke landmacht kan naar Libanon vertrekken zodra de Veiligheidsraad van de VN daartoe een officieel verzoek aan de Nederlandse regering richt.

Hoewel het oorspronkelijke Nederlandse aanbod aan de VN al uit 1963 stamde en 44 Painfbat sinds die tijd min of meer was voorbereid op een dergelijke taak kwam de beslissing van de Nederlandse regering toch met een forse klap aan. Er was sprake van verontruste ouders, weigerachtige soldaten die „het niet hadden geweten", een discussie in het parlement over de rechtmatigheid en de vrijwilligheid en er moest uiteraard nog van alles worden geregeld. Maar er werd met grote voortvarendheid gewerkt. Reeds op 25 februari 1979 vertrok vanaf Schiphol een kleine groep voor-kwartiermakers, op 10 maart vertrok de hoofdmacht en reeds op 14 maart nam Dutchbatt (zoals het toen werd genoemd) de operationele taken van de Fransen over.
In het artikel van bgen b.d. Woerlee in dit nummer, waarin uitvoerig wordt ingegaan op vredesoperaties in het algemeen en de Nederlandse bijdrage daarin in het bijzonder, komt deze episode diepgaand aan de orde.

Dat alles vond 10 jaar geleden plaats: de uitvoering van een nieuwe taak voor de Koninklijke landmacht. In Libanon (maar ook in Nederland) is daarna een enorme ervaring opgedaan op velerlei gebied en is inzicht verkregen in de problematiek die nu eenmaal is verbonden aan het optreden als vredesmacht, ver verwijderd van eigen land. Een oud Nederlands gezegde luidt „met schade en schande wijs worden". Van schande is in het onderhavige geval geen sprake geweest; de Koninklijke landmacht en meer in het bijzonder het Nederlands VN-contingent in Libanon hoeven zich over deze periode volstrekt niet te schamen, integendeel. Maar dat het „wijs worden" soms gepaard is gegaan met enige schade lijdt geen twijfel.

Dat laatste is voor de redactie aanleiding geweest om, nu wij nog over die toen opgedane ervaring kunnen beschikken, deze dan ook vast te leggen. Wij zijn ons overigens ervan bewust dat veel informatie te vinden moet zijn in officiële archieven; ervaring leert ons echter dat het met de toegankelijkheid daarvan veelal niet best is gesteld.

Na een inleiding (in twee afleveringen) waarin het algemene kader wordt geschetst, zal in vier artikelen nader worden ingegaan op de opleiding, op het tactische optreden, en op personele en logistieke aspecten. De serie wordt afgesloten met een samenvatting en een blik in de toekomst. Door deze opzet kan wellicht in de toekomst bij een soortgelijke missie vrij snel een beeld worden verkregen van de problematiek, verbonden aan het uitzenden, het opereren en het in stand houden van een vredesmacht en kan worden voorkomen dat „het wiel opnieuw moet worden uitgevonden".

Ten gerieve van de lezers zijn drie kaarten, te gebruiken bij de komende artikelenserie, in het hart van dit nummer — *dus uitneembaar* — afgedrukt.